

ความเป็นมาของรายการ

ในสังคมของมนุษย์เราทุกวันนี้ มีความสลับซับซ้อนขึ้นกว่าแต่เดิมมากมายนัก ปัญหาต่างๆ ก็เกิดขึ้นมามากยิ่งขึ้นเช่นกัน ไม่ว่าจะเห็นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง หรือ ปัญหาสังคม ซึ่ง ปัญหาสังคมนี้นับได้ว่าเป็นปัญหาที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนน่าตกใจ เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเด็กใจแตก หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าว ปัญหาเด็กและเยาวชนติดยาเสพติดมีวุ่นวายในการเล่นการการพนัน ฯลฯ จึงนับได้ว่า ปัญหาสังคมเป็นปัญหาที่ใหญ่ปัญหาหนึ่งทีเดียว

ด้วยเหตุดังกล่าวบริษัทแปซิฟิค อินเตอร์มีวนิเคชั่น จำกัด จึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์กันอย่างลึกซึ้งแล้ว ปัญหาใหญ่ ๆ เหล่านี้ได้กลั่นกรองมาจากจุดเล็ก ๆ ที่มีถูกมองข้ามไป นั่นก็คือ ปัญหาในครอบครัว และแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของคนในครอบครัว ดังนั้น ทางบริษัทแปซิฟิค อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด จึงถือเป็นจุดสำคัญที่ควรแสดงให้เห็นในสิ่งที่ควรจะเป็นหรือ บางครั้งเป็นปัญหาง่าย ๆ ซึ่งเพียงแต่เข้าใจธรรมชาติของปัญหานั้นก็สามารถแก้ไขใกล้ลุล่วงไปได้รายการรุ่งใต้หลังคา : รายการสารคดีเพื่อชีวิตครอบครัวจึงได้ถือกำเนิดขึ้น

ชื่อ "รุ่งใต้หลังคา" เป็นชื่อที่ได้มาจากความคิดสร้างสรรค์ของทีมงานผู้ผลิตรายการนี้ซึ่งในการนำเอาคำว่า " รุ่งใต้หลังคา" มาตั้งชื่อรายการสารคดีเพื่อชีวิตครอบครัวนั้นทางทีมงานได้ให้ความหมายว่า "ฟ้าหลังฝนย่อมมีรุ้งเกิดขึ้น เรื่องร้าย ๆ ผ่านไปความสุขก็ต้องมาเยือน รุ่งถือเป็นตัวแทนของความสุขสมหวัง สดชื่น และรุ้งก็มี 7 สี เปรียบเหมือนกับครอบครัวแต่ละครอบครัวที่มีความสุข ความเศร้า ความเหงา และความรัก แตกต่างกันไป โดยปกติรุ้งจะทอดตัวอยู่บนท้องฟ้าไกล ดูสดชื่น สวยงาม หากเราเปรียบว่า

รุ่งทอด้วอยู่ใต้หลังคาบ้านใด นั้นคือการแสดงถึงความสุข ความรัก
ความอบอุ่นของครอบครัวนั้น ๆ ที่ทุกคนที่อาศัยอยู่ในบ้านนั้นสามารถสัมผัส
ความรู้สึกนั้นได้" ¹

2. วัตถุประสงค์ของรายการ

- 1) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรัก ความผูกพันของบุคคลในครอบครัว
ของผู้ชมให้แน่นแฟ้นขึ้น
- 2) เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพจิตใจ และสภาพทางสรีระ
ของคนในครอบครัว
- 3) เพื่อแก้ไขปัญหา ส่งเสริมความมีคุณค่า และนำเสนอธรรมชาติ
ทั่วไปในจุดเล็ก ๆ ที่เป็นพื้นฐานสังคม ที่เราเรียกว่าครอบครัว
- 4) เพื่อผลิตรายการเพื่อครอบครัว ซึ่งดูได้ทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ใน
บ้าน เนื่องจากรายการประเภทนี้มีจำนวนน้อยมาก รายการเด็กก็จะแยกเป็น
เด็ก รายการผู้ใหญ่ก็จะแยกไปจนเด็กไม่สามารถจะดูได้

3. กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชนทั่วไป ทั้งเพศชาย และ
หญิง อายุประมาณ 23 - 50 ปี ซึ่งเป็นหลักของครอบครัว คนกลุ่มนี้มี
ครอบครัวหรือมีคนใกล้ตัวที่ต้องเอาใจใส่ ความเข้าใจในกัน และกันมีส่วนสำ
คัญมากที่จะสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในการมีชีวิตอยู่ร่วมกัน

¹ เพชร พรหมช่วย, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2532.

2. กลุ่มเป้าหมายรอง คือ เด็ก ๆ อายุตั้งแต่ 7 ขวบ ไปจนถึงวัยรุ่นอายุประมาณ 20 ปี บุคคลเหล่านี้อยู่ในวัยเรียนรู้ และจะรู้สึกสบายใจมากยิ่งขึ้นเมื่อเขารู้ว่าครอบครัวอื่น ๆ นั้นไม่ได้แตกต่างจากครอบครัวของเขา นอกจากนี้ เขายังมีความหวังที่จะได้เห็นตัวอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต และเป็นวัยที่ต้องการคำตอบ และอยากเรียนรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

4. เวลา

4.1 เวลาออกอากาศ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 18.30 - 19.00 น.

4.2 เวลาของรายการ เนื้อหาสารคดียาวประมาณ 24 - 27 นาที สำหรับเวลาของผู้ปฏิบัติรายการจะอยู่ตอนต้นของรายการเท่านั้น ส่วนระยะเวลาแนะนำเสนอจะไม่มีผู้ปฏิบัติรายการ (เป็นไปตามนโยบายของสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11) ตอนท้ายของรายการเป็นเวลาของการโปรโมท สารคดีตอนต่อไป

4.3 เวลาในการผลิต จะไม่นับเวลาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่มาร่วมรายการ และ เวลาติดต่อเพื่อนัดการถ่ายทำหรือ เวลาเขียนบท การผลิตรายการสารคดีเพื่อชีวิตครอบครัว : รุ่งใต้หลังคา จะใช้เวลาต่อตอนประมาณ 3 วัน คือ สัมภาษณ์ เพื่อหาข้อมูล 1 วัน , การถ่ายทำประมาณ 2 วัน

5. ลักษณะการนำเสนอ

รายการรุ่งใต้หลังคา ได้ดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 มาตั้งแต่ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2532 และออกอากาศครั้งสุดท้าย ปลายเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2532 รวมรายการสารคดีเพื่อชีวิตครอบครัว : รุ่งใต้หลังคา ผลิตและจัดเสนอ จำนวน 30 ตอนโดยมีลักษณะการนำเสนอรายการดังต่อไปนี้

1. บันทึกเทปรายการเป็นวีดีโอเทป ขนาด 3/4 นิ้ว (เทปยูเมติด)

2. ใช้การถ่ายทำนอกสถานที่เกือบตลอดทั้งรายการ โดยมีกำนัน
 ทึกเหตุการณ์จริง จากสถานที่จริง เพื่อให้รายการน่าเชื่อถือ และสมจริง
 หากมีการถ่ายทำภายในก็เป็นเพียงส่วนประกอบของรายการเพื่อให้เกิด
 ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเท่านั้น เช่นการถ่ายภาพ จาก ภาพนิ่ง เป็นต้น

3. รูปแบบรายการ เป็นรายการสารคดีเพื่อชีวิตครอบครัวโดย
 เสนอรายการแบบจบในตอน ในการออกอากาศแต่ละครั้งจะเสนอเนื้อหาเพียง
 เรื่องเดียวตลอดทั้งรายการ รายการที่น่าเสนอแต่ละตอน อาจแบ่งได้ดังนี้

3.1 ใต้เต็ล รายการ "รุ่งใต้หลังคา" แล้วเริ่มเกริ่น นำ
 ครอบครัว และบุคคลที่จะนำไปพบ จากนั้นจึงเข้ารายการ และคุยกับผู้ร่วม
 รายการ ซึ่งใช้สถานที่ภายในบ้านของบุคคลผู้นั้นเอง ในช่วงนี้จะเป็นการพูดคุย
 คุยกันเกี่ยวกับเรื่องสภาพจิตใจ ความคิดเห็นเพื่อนำเข้าสู่หัวข้อประเด็นที่ตั้ง
 ไว้ เป็นการพูดคุยในบรรยากาศที่อบอุ่น และเป็นกันเอง เต็มไปด้วยความ
 เข้าอกเข้าใจ นำเสนอไปพร้อมกับภาพชีวิตบุคคลนั้น ๆ

3..2 นำเข้าหัวข้อที่จัดเสนอ ซึ่งจะเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจ
 ในช่วงนั้นเช่น เด็กในวัยอ่อน สามปี - ภรรยาที่เพิ่งแต่งงานใหม่ หรือ
 ความคิดเห็นของพ่อแม่ที่มีลูกเพศชาย และ กำลังมีลูกสาวหลังจากที่เฝ้า
 คอยมานานนับ 10 ปี เป็นต้น และในช่วงนี้จะเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ในเชิง
 ผลิต เพื่อให้รายการ "รุ่งใต้หลังคา" สามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่าง
 สนุกสนาน ไม่เครียด หรือ ไม่เป็นวิชาการเพราะฉะนั้นความคิดสร้าง
 สรรค์ในแต่ละตอนจึงเป็นสิ่งสำคัญมา ซึ่งรายการนี้ยังให้ความสำคัญอย่าง
 มากกับการสร้างภาพ การบันทึกเหตุการณ์ และรายละเอียด อย่างมุขเข้า
 มาสอดแทรก ยกตัวอย่าง เช่น

- มิวสิควิดีโอเรื่อง "เด็กชอบกัดโต๊ะ"
- ปฏิทินชีวิตเรื่อง "คุณยายของเรา"
- ภาพเร็วจับเวลาเรื่อง "ชนจริง ๆ"

3.3 การสรุปสถานการณ์หรือปัญหา ในบางกรณีอาจต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาในรายการเพื่อสรุปปัญหานั้น เช่น จิตแพทย์ คุณครู หรืออาจให้ตัวผู้เกี่ยวข้องเข้ามาสรุปเอง ว่าได้ทำอะไรไปกับเรื่องนั้นไปแล้วบ้าง และมีผลตามมาอย่างไร เป็นการสรุปประเด็นปัญหาต่าง ๆ และบอกเล่าในช่วงนี้ อาจมีสิ่งฝากให้ผู้ชม ขบคิดหลังจากจบรายการก็ได้ เช่น

ครอบครัว.....

คนเป็นของเรา ใจเป็นของเขา

ไม่มีใครทำให้ดีขึ้น หรือเลวลงได้

นอกจาก.....เราทำเอง

4. การนำเสนอรายการรู้ใต้หลังคาเป็นลักษณะรายการสารคดีเต็มรูปแบบตลอดรายการ ในลักษณะกึ่งสัมภาษณ์ ซึ่งจะเห็นทั้งผู้สัมภาษณ์ และผู้ร่วมรายการ แต่จะเน้นที่ผู้ร่วมรายการเป็นสำคัญ โดยขึ้นต้นเรื่องจะเป็นเสียงผู้บรรยายเกริ่นนำก่อนเข้าเรื่อง และ ดำเนินเรื่องด้วยภาพเหตุการณ์วิถีชีวิตประจำวันประกอบตัดสลับการสัมภาษณ์

เนื้อหาของรายการ

รายการรู้ใต้หลังคา เป็นรายการเพื่อจิตวิทยา และสุขอนามัยสำหรับคนในครอบครัว โดยเน้นความสำคัญกับสิ่งที่เกิดขึ้น ระหว่างเด็กทุกวัยกับพ่อแม่ และ ระหว่างวัยเด็กด้วยกันเอง เพื่อให้เป็นรายการโทรทัศน์ เพื่อครอบครัวอย่างแท้จริง ซึ่งครอบครัวในที่นี้ก็หมายถึง พ่อ แม่ ลูก และเครือ

ญาติที่อยู่ใต้หลังคาเดียวกันและ เป็นรายการโทรทัศน์ที่น่าเสนอเรื่องราวที่เกิด
ขึ้นจริงไม่เน้นที่จะป้อนสาระ หรือเนื้อหาวิชาการแต่เป็นรายการเพื่อครอบครัว
ที่ผู้ชมดูได้อย่างสนุกสนาน และมีสาระสอดแทรกอย่างมีศิลปะ เข้าไว้ด้วย ทั้ง
นี้ ก็เพื่อให้ผู้ชมได้สัมผัสถึงชีวิตครอบครัวอื่น ๆ อย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นผลสะ
ทอนให้หันกลับมามองชีวิต และพัฒนาชีวิตครอบครัวของตน

ขั้นตอนการผลิตรายการรุ่งใต้หลังคา

การผลิตรายการรุ่งใต้หลังคาก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับการ
ผลิตรายการสารคดีอื่น ๆ ที่ใช้หลักการถ่ายทำนอกสถานที่เป็นหลัก (รายละเอียดเรื่อง
หลักการถ่ายทำรายการนอกสถานที่อยู่ในบทที่ 2)

ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตรายการรุ่งใต้หลังคา มีดังนี้คือ

ดร.ณิ	กลีบบัว	:	ผู้อำนวยการผลิต
กษัม	อัครเมธีกุล	:	ผู้เขียนบทโทรทัศน์
เพชร	พรหมช่วย	:	ผู้ดำเนินรายการ
ศรีประภา	เกียรติสุวรรณ	:	ผู้จัดการกองถ่ายทำ และประสานงาน
วิลาศ	ปัญญาโรจน์	:	ช่างภาพ
เล็ก	ณ. วารี	:	ผู้ช่วยช่างภาพ
ปริญญา	ชาตินักรบ	:	ตัดต่อ
วิศิษฐ์	เผ่าสุวรรณ	:	เทคนิค

ขั้นตอนการผลิตรายการรุ่งใต้หลังคา สามารถแบ่งออกเป็นดังนี้

1. ขั้นตอนการคัดเลือก บุคคลมาออกรายการ
2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการเขียนบทโทรทัศน์
4. ขั้นตอนการถ่ายทำรายการ
5. ขั้นตอนหลังการถ่ายทำรายการ

ขั้นตอนการคัดเลือกบุคคลมาออกรายการ

เป็นจุดเริ่มแรกของการผลิตรายการรุ่งใต้หลังคา จากวัตถุประสงค์ของรายการที่จะทำให้เป็นสารคดีที่เสนอเรื่องชีวิตครอบครัวของบุคคลอาชีพต่าง ๆ ที่มีหลักและวิธีการปฏิบัติตนในครอบครัวให้ "บ้าน" มีความหมายที่มากกว่าที่พักอาศัย ในทางตรงกันข้ามเขาสามารถทำ "บ้าน" ให้กลายเป็นแหล่งพักพิงทางใจแก่สมาชิกอื่น ๆ ได้ด้วย ขั้นตอนนี้จะทำให้ทราบว่าใครจะเป็นบุคคลที่เหมาะสม ในการถ่ายทอดวิถีชีวิตครอบครัว ออกมาสู่สายตาผู้ชม

ตามที่ได้กล่าวไว้ในเนื้อหาของรายการแล้วว่า รุ่งใต้หลังคาเป็นรายการที่น่าเสนอเกี่ยวกับความรัก ความอบอุ่นภายในครอบครัว ซึ่งไม่สามารถระบุชี้ชัดได้ว่า ฐานะของครอบครัว จะเป็นสิ่งแสดงถึงความอบอุ่นในครอบครัวได้เสมอไป เพราะบางครั้งครอบครัวของคนที่มีฐานะดี มีชื่อเสียงในวงสังคมธุรกิจก็ไม่ได้เป็นครอบครัวที่อบอุ่น และครอบครัวที่ยากจนทุกครอบครัวจะมีความทุกข์หรือขาดความอบอุ่น เนื่องจากในชีวิตจริงพบว่า บางครั้งครอบครัวที่ยากจน ก็มีความสุขในครอบครัว มากกว่าครอบครัวที่ฐานะดีด้วยซ้ำไปดังนั้น การคัดเลือกบุคคลมาออกรายการจึงไม่สามารถกำหนด

หลักเกณฑ์ที่แน่นอนได้ ทางรายการจึงถือเอาความเหมาะสม และบุคคลที่มีความแตกต่างกันไป ในแต่ละครอบครัว เปลี่ยนแปลงบุคคลที่นำมาออกรายการให้หลากหลายกันไป ซึ่งจะใช้อาชีพเป็นตัวกำหนด เช่น อาชีพนักการเมือง นักแสดง นักเขียน นักธุรกิจ ช่างนา พ่อค้า คนขับแท็กซี่ ข้าราชการ เป็นต้น

ตัวอย่างบุคคลที่นำมาออกรายการ

- คุณ ศุ บุญเลี้ยง และ พ่อ แม่ เรื่อง "กลับบ้าน"
- อจ. วิริยะ นามศิริพงศ์พันธ์ และภรรยา เรื่อง "ความสุขในโลกมืด"
- ศจ. ระพี สาคริก และ ภรรยา
- คุณ นพดล เวชสวัสดิ์ และ ภรรยา (นักแปลหนังสือ) เรื่อง "พุ่มนี้ยังมีหวัง"
- คุณประทีป ปานขาว และภรรยา เรื่อง "บนเส้นทางเดียวกัน"

ในการคัดเลือกบุคคลมาร่วมรายการนั้น หากเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงจะสามารถทราบที่อยู่ที่จะติดต่อได้ง่าย และสามารถค้นหา ประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว วิธีการดำเนินชีวิต ได้จากสื่ออื่น ๆ มากมาย เช่น นิตยสาร หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น แต่การคัดเลือกบุคคลที่มีชื่อเสียงมาร่วมรายการ โดยเฉพาะนักแสดงต่าง ๆ ก็มีข้อเสียที่ว่าบุคคลเหล่านี้มักมีงานแสดงล้นมือ จนมีเวลาให้กับทางรายการน้อย ทำให้เกิดความลำบากยุ่งยากในการติดต่อประสานงานมาก ในทางตรงกันข้ามหากเป็นครอบครัวที่มีอาชีพธรรมดา ๆ และเป็นบุคคลที่ไม่มีชื่อเสียงโด่งดัง จะทำการค้นหา คัดเลือกยากมาก ยกตัวอย่าง เช่น ถ้าต้องการครอบครัวของช่างนา

มาร่วมรายการ ต้องใช้ความพยายามในการติดต่อ ต้องออกสนามไปสู่มหากัน จนกว่าจะพบครอบครัวชาวนา ที่น่าสนใจ และตรงกับจุดประสงค์ของรายการ จึงต้องเสียเวลาในจุดนี้ไปมากพอสมควร แต่เมื่อค้นพบแล้วช่วงการถ่ายทำจะง่ายขึ้น เพราะเขามีเวลาให้กับทางรายการมาก

และในบางครั้ง การคัดเลือกบุคคลมาร่วมรายการก็เป็นการพบเข้า ด้วยความบังเอิญจากชีวิตประจำวัน ของคนในทีมงานเอง เช่น บุคคลที่มีอาชีพขับแท็กซี่ เป็นต้น ซึ่งทางทีมงานยังไม่มีความคิดที่จะผลิตรายการเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวอาชีพนี้เลย แต่เป็นเพราะความบังเอิญเนื่องจากผู้เขียนบทและผู้ดำเนินรายการนั่งรถแท็กซี่กลับบ้านในวันหนึ่ง และได้พูดคุยกับคนขับ ซึ่งเขาก็ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวให้ฟัง ผู้ดำเนินรายการจึงปรึกษากับผู้เขียนบทว่า น่าจะผลิตรายการเกี่ยวกับครอบครัวนี้ เพราะมีเรื่องราว การดำเนินชีวิตที่น่าสนใจ ทางทีมงานจึงติดต่อตกลงกันในระหว่างนั่งรถกลับบ้านนั่นเอง

จากการสังเกตของผู้ศึกษาระหว่างการฝึกงาน ประกอบกับการติดตามรายการนี้มาเป็นเวลานานพอสมควร พอจะสรุปได้ว่า บุคคลที่มาร่วมรายการจะมีลักษณะดังนี้

1. เป็นบุคคลที่มีครอบครัวที่อบอุ่น เอื้ออาทรกันระหว่างสมาชิก

ในครอบครัว

2. อาชีพของบุคคลหลากหลายกันไป แต่ต้องเป็นอาชีพที่สุจริต
3. มีหลักการครองชีวิตครอบครัวที่น่าสนใจ

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นขั้นตอนหลังจากการติดต่อ ได้บุคคลที่จะออกรายการแล้วทำการนัดวัน เวลา และสถานที่เพื่อจะเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลของรายการรุ่งใต้หลังคา กระทำด้วยการสัมภาษณ์บุคคลนั้น ๆ และครอบครัว เป็นการสัมภาษณ์แบบกันเอง พูดคุยซักถามเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกันระหว่างทีมงานกับครอบครัวที่มาร่วมรายการ ทั้งนี้เพราะรายการรุ่งใต้หลังคาเป็นรายการที่จะถึงการดำเนินชีวิต ซึ่งบางครั้งจะสัมภาษณ์ถึงเรื่องส่วนตัวจึงต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองเพื่อคุ้นเคยกัน

อุปกรณ์การเก็บรวบรวมข้อมูล (การสัมภาษณ์)

- เครื่องเล่นเทปคาสเซ็ท พร้อมมีเทปเปล่า
- กล้องบันทึกเทปโทรทัศน์ (เทปยูเมติก)

การเก็บเสียงสัมภาษณ์จะอัดลงเทปคาสเซ็ท และจากกล้องบันทึกเทปโทรทัศน์ (U-MATIC) ด้วยเพื่อเป็นการเก็บมุกกล้อง และ เพื่อใช้ประโยชน์ในการติดต่อเสียงสัมภาษณ์ประกอบรายการด้วย

หัวข้อของข้อมูลที่ทีมงานต้องการทราบมีดังนี้

- อาชีพของบุคคลในครอบครัว
- ความเป็นอยู่โดยทั่วไป
- แนวทางการดำเนินชีวิต
- จุดที่น่าสนใจของครอบครัว
- เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัว เฉพาะเหตุการณ์สำคัญ ๆ
- ปัญหาของครอบครัว และ แนวทางแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ

การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น โดยปกติแล้วผู้เขียนบทโทรทัศน์จะไปด้วยเพื่อจะได้พบกับบุคคลที่มาร่วมรายการ ได้ทราบถึงสถานที่ (Location) ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเขียนบทภาพได้ง่ายยิ่งขึ้น และ หากสงสัยข้อมูลในจุดใดก็สามารถซักถามได้ทันที

หลังจากการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ก็จะทำการแกะข้อมูลจากเทปคาสเซ็ท หรือ เทปบันทึกภาพ (U-MATIC) เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อส่งให้ผู้เขียนบทโทรทัศน์ใช้เป็นข้อมูลในการเขียนบทรายการในขั้นต่อไป ขั้นตอนการเขียนบทโทรทัศน์¹

สิ่งสำคัญของการเขียนบท คือ ต้องมีข้อมูลที่มากพอ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียนบทเป็นปัจจัยที่จะขาดไม่ได้ การเขียนบทนั้นไม่มีหลักเกณฑ์อะไรที่ชัดเจนว่าจะเขียนบทโทรทัศน์ที่ดีหรือไม่ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบและจุดมุ่งหมายของรายการว่าเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นบทโทรทัศน์ที่ดีก็ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรายการที่ตั้งไว้

การเขียนบทโทรทัศน์ ต้องอาศัยความชำนาญและความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการใช้ภาษา ซึ่งต้องอาศัยความสามารถ ทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ประกอบกัน ในการเขียนบท แต่ขั้นตอนขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละครอบครัวว่าเป็นอย่างไร มีจุดที่น่าสนใจอย่างไร การเขียนบทนั้นจะเขียนบทบรรยาย และคำถามสัมภาษณ์ รวมทั้งการเขียนบทภาพในแต่ละชั้น ซึ่งก็คล้ายกับการเขียนบทรายการสารคดีทางโทรทัศน์ทั่ว ๆ ไป ต่างกันอยู่เพียงรายการสารคดีมักมีเพียงบทคร่าว ๆ

¹ กษมิ อัครเมธิกุล , สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2532

สำหรับการถ่ายทำเท่านั้นแต่รายการรุ่งใต้หลังคาจะใช้บทที่เสร็จสมบูรณ์แล้วในการถ่ายทำรายการ และจะไม่มีเปลี่ยนแปลงบทอีกเลย

ขั้นตอนการถ่ายทำรายการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

- ส่วนการสัมภาษณ์
- ส่วนของการเก็บภาพประกอบ (Insert)

ส่วนของการสัมภาษณ์นั้น ผู้ดำเนินรายการจะสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัวตามที่บทโทรทัศน์กำหนดไว้ ในส่วนนี้มักจะเป็นการถ่ายทำที่ใช้สถานที่ภายในที่พักอาศัยของครอบครัวที่ร่วมรายการ การถ่ายทำโดยใช้กล้อง U-MATIC เพียง 1 ตัว และมีการจัดแสง จัดฉาก ซึ่งอุปกรณ์การจัดฉากนี้ก็ได้มีสิ่งต่างที่แตกต่างจากสภาพจริงของที่พักอาศัยของครอบครัว เช่น ชุดรับแขก และอาจมีการเล่นมุมเล็กน้อย เพื่อความเหมาะสมในการนำเสนอทางโทรทัศน์ และเพื่อความสวยงามของมุมกล้อง

อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตรายการรุ่งใต้หลังคา มีดังนี้

1. กล้องโทรทัศน์ เป็นกล้องโทรทัศน์แบบกระเป๋าทัวร์ (Portable Camera) 1 ตัว
2. เครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์แบบกระเป๋าทัวร์ (Portable Veditape Recorder) ซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญที่ต้องใช้ร่วมกับกล้องโทรทัศน์ สำหรับบันทึกสัญญาณภาพและเสียงที่ผลิตออกมาจากกล้องโทรทัศน์จำนวน 1 เครื่อง
3. จอภาพ (Monitor) สำหรับการถ่ายทำเพื่อดูว่าภาพมีรายละเอียดองค์ประกอบภาพและคุณภาพของสัญญาณสีเป็นอย่างไร
4. เครื่องบันทึกเสียง (tabe recorder) และมิวนเทปคาสเซ็ท

5. ไมโครโฟน เพื่อใช้บันทึกเสียงผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมรายการ และเสียงบรรยากาศซึ่งไมโครโฟน ชนิดที่ทางรายการรุ้งใต้หลังคมใช้อยู่คือ แบบติดปกเสื้อ ซึ่งมีขนาดเล็กติดไว้ที่บริเวณปกเสื้อหรืออกเสื้อก็ได้

6. เทปโทรทัศน์ (เทปยูเมติกขนาด 3/4 นิ้ว) ซึ่งเป็นเทประบบมาตรฐานที่ใช้ในวงการโทรทัศน์ เหมาะกับงานที่ต้องการกำลังส่งสัญญาณสูง เช่น การแพร่ภาพของสถานีโทรทัศน์ การตัดต่อลำดับภาพ การบันทึกภาพตลอดจน การผลิตรายการทั้งใน และนอกสถานที่

7. อุปกรณ์แสง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการบันทึกเทปโทรทัศน์นอกสถานที่ตาม ปกติแล้วแสงธรรมชาติคือ แสงอาทิตย์นั้นก็เพียงพอต่อการบันทึกภาพแล้ว แต่ในกรณีที่สถานที่ถ่ายทำนั้นมีแสงไม่พอก็ต้องใช้แสงจากโคมไฟมาช่วยเพิ่มความเข้มของแสงทำให้ภาพมีบรรยากาศความลึกและมีลักษณะ 3 มิติสมจริง ชนิดของโคมไฟที่ใช้ใช้ในการผลิตรายการ มี 2 แบบคือ

- โคมไฟแบบมือถือ (Sun gun) เป็นโคมไฟที่ใช้มือถือ หรืออาจตั้งบนขาตั้งก็ได้ มีแผ่นบังค้ำทิศทางของแสง (barn door) ใช้ในการถ่ายทำนอกสถานที่ที่ใช้พื้นที่ไม่กว้างนัก โคมไฟแบบมือถือนี้มีทั้งใช้ไฟฟ้า และแบตเตอรี่

- โคมไฟสะท้อนแสงจากด้านนอก (External Reflector Spotlight) ใช้กับขาตั้งมีน้ำหนักเบา มี แผ่นบังค้ำทิศทางของแสง (barn door) บังค้ำทิศทางของแสงสามารถถือหรือ หนีบได้

8. อุปกรณ์สนับสนุนการถ่ายทำ นอกจากอุปกรณ์ที่กล่าวมาแล้วก็ยังมีอุปกรณ์สนับสนุนการถ่ายทำอีกหลายชนิดดังนี้

- แบตเตอรี่ สำหรับใช้กับกล้องโทรทัศน์ เครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์ และมอร์นิเตอร์ เพราะสถานที่ที่จะไปทำการบันทึกเทปอาจไม่มีกระแสไฟฟ้าใช้ หรือ บางกรณีอาจมีไฟฟ้าใช้แต่ก็ไม่เหมาะที่จะโยงสายไฟรุงรังมาต่อกันกับเครื่อง เนื่องจากจะขัดขวางการปฏิบัติงาน

- เครื่องแปลงสัญญาณ (Ac adapter) ในบางกรณีต้องใช้ไฟฟ้ากับกล้องโทรทัศน์ ก็ต้องใช้เครื่องแปลงกระแสไฟฟ้ากระแสสลับเป็นไฟฟ้ากระแสตรง
- เครื่องชาร์จแบตเตอรี่ กล้องโทรทัศน์ และเครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์
 - สายเคเบิล สายไฟสำหรับใช้ต่อระหว่างเทปบันทึกภาพกับกล้องในกรณีที่เครื่องบันทึกภาพกับกล้องอยู่ห่างกันมาก
 - ร่มและผ้าพลาสติก
 - แผ่นสะท้อนแสง หรือรีเฟล็กซ์

ส่วนของการเก็บภาพประกอบนั้นจะเก็บภาพต่าง ๆ ที่มีกำหนดไว้ในบทโทรทัศน์เช่นเดียวกันภาพประกอบ (Insert) นั้นมักจะเป็นภาพการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นเหมือนกับปกติมากที่สุด (ซึ่งมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์) ภาพเหล่านี้เป็นกิจวัตรประจำวันของบุคคลในครอบครัวในบางครั้งภาพประกอบ(Insert) นี้อาจทำได้จากการบันทึกเทปจากภาพนิ่ง เนื่องจากต้องการกล่าวถึงอดีตที่ไม่สามารถย้อนเวลากลับไปถ่ายได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยภาพนิ่งที่มีอยู่

สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในขั้นตอนการถ่ายทำนี้ โดยปกติมักใช้ระยะเวลา 3 วัน คือการสัมภาษณ์ 1 วัน อีก 2 วัน เป็นการเก็บภาพประกอบ (Insert) ให้ครบ

หลังจากถ่ายทำสิ้นสุดแล้ว เทปบันทึกภาพ U-matic ที่ใช้ในการถ่ายทำจะส่งไปยังห้องตัดต่อ(Lab) เพื่อทำการผลิตในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนหลังการถ่ายทำรายการ ประกอบด้วย

- การตัดต่อ
- การลงเสียงบรรยาย

การตัดต่อ

การตัดต่อรายการโทรทัศน์นั้นไม่ใช่การนำเอาสิ่งที่ถ่ายมาต่อ ๆ กันเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องใช้ศิลปะเป็นอย่างมาก นอกจากการตัดต่อเรื่องราวให้ดำเนินไปตามบทที่วางเอาไว้ การตัดต่อต้องทำการคัดเลือกภาพได้อย่างเหมาะสมคล้อยจองกัน นอกเหนือจากความสามารถและความชำนาญในการตัดต่อแล้ว

สำหรับอุปกรณ์ในการตัดต่อหลังการบันทึกเทป มีดังนี้

- เครื่องตัดต่อ
- เทปต้นฉบับที่บันทึกภาพเอาไว้
- เทปเปล่าใช้สำหรับบันทึกภาพเรียงลำดับเนื้อหา
- ในคิวซึ่งทีมงานจัดคิวการบันทึกเทปเรียงลำดับว่าบันทึกภาพได้ไว้ก่อน - หลัง เพื่อที่จะได้รู้ว่าภาพที่จะนำมาตัดต่อนั้นอยู่ตรงส่วนไหนของเทปม้วนใด

การตัดต่อหลังการบันทึกเทปนี้มีความจำเป็น คือ ¹

¹ ยุพณี ชูปัญญา , กระบวนการหลังบันทึกเทปละครโทรทัศน์, (สารนิพนธ์คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), น. 21 - 31.

1. เพื่อเรียงลำดับเหตุการณ์ ก่อน - หลัง ให้ถูกต้อง
2. เพื่อเลือกภาพที่ดีที่สุด เพราะในระหว่างการบันทึกเทปนั้นใช้กล้องตัวเดียว มีการบันทึกภาพฉากเดิมซ้ำกันหลายครั้งเพื่อวางกล้องหลายมุม จะเลือกภาพที่ดีที่สุดมาตัดต่อเรียงลำดับภาพเข้าด้วยกัน
3. ช่วยให้เกิดความกระชับ และความต่อเนื่องของเรื่อง ในกรณีที่ถ่ายทำมายาวเกินไปก็สามารถตัดส่วนที่ไม่สำคัญทิ้งไปเพื่อให้เวลาลงตัว
4. เพื่อใส่ภาพประกอบ

ในการตัดต่อภาพและดนตรีประกอบ เจ้าหน้าที่ตัดต่อจะต้องดูสคริปต์รายการประกอบด้วย เพื่อจะได้ทราบลำดับภาพต่าง ๆ ตามบทที่กำหนดไว้ สำหรับการตัดต่อรายการรู้ใต้หลังคานี้เป็นการตัดต่อให้ได้เวลาไม่เกิน 30 นาที เพื่อให้พอดีกับเวลาออกอากาศ

การลงเสียงบรรยาย

คือการลงเสียงของผู้ดำเนินรายการให้คำบรรยายประกอบภาพ ซึ่งนอกเหนือจากบทสัมภาษณ์และดนตรีประกอบ จุดประสงค์เพื่อแจ้งเรื่องราวของรายการ และเน้นให้ภาพในรายการมีความสำคัญขึ้น ในการลงเสียงบรรยายจะมีอุปกรณ์สำคัญ ๆ ดังนี้

- ตัวควบคุมเสียงจากเครื่องเล่นต่าง ๆ (Mixer) ใช้ในการปรับระดับเสียง เช่น ดิ่ง - ค่อย หรือ ทุ้ม - แหลม ตามต้องการ
- ไมโครโฟน สำหรับลงเสียงบรรยาย
- ม้วนเทปลงเสียง

เมื่อการตัดต่อและการลงเสียงคำบรรยายเสร็จสิ้นแล้ว จะนำเอา เทปบันทึกภาพ (U - matic) ที่ตัดต่อเสร็จ พร้อมกับเทปเสียงบรรยาย มาตัดต่อรวมเข้าด้วยกันตามลำดับของรายการ หลังจากนั้นเทปที่ได้ก็จะเป็น เทปต้นฉบับ (MASTER - TAPE) รายการรุ่งใต้หลังคาที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะ นำส่งยังสถานีเพื่อใช้ในการออกอากาศได้ทันที

การตรวจพิจารณาเพื่อแก้ไขก่อนนำออกอากาศ

เมื่อรายการทั้งหมดผ่านการตัดต่อและลงเสียงแล้ว ต้องนำเทปที่จะ ใช้ออกอากาศส่งไปให้คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ตรวจสอบเสียก่อนจึงนำไปออกอากาศได้ ซึ่งกบว. จะเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแล พิจารณา และตรวจสอบความ เรียบร้อยของรายการให้เป็นไปตามกฎระเบียบด้วยวิทยุกระจายเสียง และ วิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518

ในขั้นตอนนี้ กบว. พิจารณารายการแล้วจะลงความเห็นใน 3 กรณี คือ

1. อนุญาตให้นำรายการไปออกอากาศได้
2. ไม่อนุญาตให้นำรายการไปออกอากาศ
3. อนุญาตให้นำรายการไปออกอากาศโดยมีเงื่อนไข

เนื่องจากมีบางส่วนขัดกับกฎระเบียบว่าด้วย วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 ในกรณีนี้ หาก กบว. ไม่อนุญาตให้นำช่วงใดออกอากาศ ก็ ต้องแก้ไขให้ถูกต้องตามกฎระเบียบที่วางไว้ เมื่อทำการแก้ไขถูกต้องแล้วก็นำ รายการนั้นไปออกอากาศได้